

Varför socialpolitik, särskilt socialt arbete som universitetsdisciplin?*

Georg Walls

1. FÄLTENA

Socialpolitik är beslut, administration, kontroll och resursanvisningar för lösande av den sociala frågan eller de sociala problemen som människors utkomst-, stöd-, skydds- och omsorgsbehov numera ofta omskrivs till. Socialpolitik är också Intervenering i en rådande samhällsordning, samtidigt ett uttryck för samhällskonflikter och en biläggare av dessa.

Men socialpolitik är också något annat och mer. Den är vårt förhållande till vår egen, varandras och de andras välfärd och trygghet men också till hoten och bristerna. Dessa må vara små eller stora, akuta eller kroniska, nära eller fjärran. Ytterligare är socialpolitik en fråga om mottagande och utbyte, om ett möte människor och samhälle emellan på olika nivåer, i olika roller och med olika rättigheter och skyldigheter.

Socialpolitik är beslut om välfärd eller ofärd i Riksdag och ministerier lika väl som i företagen, i familjer och på individnivå. Slutligen är socialpolitik en fråga om kompetens och förtrogenhet, en kunskapsproduktion om det sociala och dess åtgärdning. Socialpolitiken opererar på många fält liksom flera andra politiksektorer inom socialpolitiken. Socialpolitikens fält är samtidigt socialpolitikernas meriteringsunderlag. Men hur givande är socialpolitiken för dess utövare? Eller för medborgarna?

2. UTBILDNINGEN

Utvecklingen inom utbildningen i socialpolitik i Finland har följt två centrala riktlinjer, en facklig och en akademisk. Härvid bör man emellertid inte förglömma den undervisning och de diskussionstillfällen som anordnats och ännu i viss mån anordnas inom ramen för den fria medborgarfostran, vid medborgar- och arbetarinstitut, folkhögskolor osv. De olika utbildningssektorerna har emellertid inte utvecklats separat, åtskilda från varandra, utan reciprokt, i ett spänningsfält av socialt och intellektuellt utbyte och ömsesidig kritik.

Ämnet socialpolitik ingick redan i den första läroplanen vid den finskspråkiga medborgarhögskolan, senare Yhteiskunnallinen Korkeakoulu (YKK) läsåret 1925—26. Trots att YKK enligt rikssvensk förebild (Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm; se Rasila 1973, 39) hade en yrkesmässig och administrativ profilering av studerna och läroinnehållet kom socialpolitiken redan från början att inriktas mot samhällsanalys, begreppsdefinition och systematisering. Detta får sin förklaring i det följande.

Fröet till den akademiska socialpolitiken lades redan i YKK, vilket illustreras av de bidrag de första ämneslärarna, Eino Kuusi och Heikki Waris, gett såväl till forskningen som undervisningen på området. Då Waris 1948 tillträdde den nyinrättade professuren i socialpolitik vid Helsingfors universitet konkretiserades relationen teori — praktik (se bl.a. Waris 1981, 106).

På svenskt håll inrättades en huvudlärartjänst i samhällsekonomi med socialpolitik 1943, samma år Svenska Medborgarhögskolan, nuvarande Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet (SSKH) grundades. Samtidigt inrättades en motsvarande lärartjänst i socialvårdlära, vilken efter diverse omändringar övergick i en överlärartjänst i socialpolitik 1969. Till dess hade socialpolitiken haft en undanskymd ställning i ämnena samhällsekonomi och nationalekonomi. Förslag om vetenskaplig medborgerlig utbildning på svenskt håll hade framförts redan 1928 (Kull 1983, 190).

En akademisering av ämnet socialpolitik lik den på finskt håll skedde först i och med inrättandet av en svenskspråkig professur i socialpolitik vid Åbo Akademi 1973. Detta öppnade vissa möjligheter för studier på kandidatnivå med socialpolitik som huvudämne också för sociologer. Helsingfors universitet har ju visserligen socialpolitik som läroämne men undervisningen har i varje fall försiggått på finska även om de skriftliga proven och arbetena kunnat avfattas på svenska. Ytterligare saknades en integrering av universitetets och SSKH:s läroplaner och studiemotsvarigheter. Dessa om-

ständigheter har alldeles uppenbart minskat studieintresset hos de svenskspråkiga.

Antalet utdimmitterade svenskspråkiga politices kandidater med socialpolitik som huvudämne från universitetet har i regel uppgått till endast två-tre per läsår. Socialpolitiken har knappast heller på finlandssvenskt håll ansetts angelägen att satsa på intellektuellt, vare sig bland studerandena eller beslutsfattarna. Kursen på ett kandidatbrev med socialpolitik som huvudämne har hela tiden varit låg i Svensk-Finland.

Man kan dra en parallell till t.ex. Svenska Handelshögskolan (Hanken) och antalet utexaminerade därifrån och Hankens lärarresurser, dess professorer. Svensk-Finland har uppenbarligen förlitat sig på marknadsföring som lycans smedja och när den slagit(s) slint har SSKH:s duktiga socionomer fått rycka ut.

Social- och hälsovårdens centraladministrationer med allt av vad de inrymmer av planering, beredning, beslutsfattning, uppföljning osv. har därmed inte på motsvarande sätt kunnat anlita svenskspråkiga sakkunniga på akademisk nivå med socialpolitik som specialitet och forskningsområde. Samtidigt har beslutsfattningen och administrationen emellertid till dessa delar berövats det livselixir teori-praktikrelationen hade kunnat bidra med. Sätillvida har den vetenskapsgren som är speciellt inriktad på människor på undantag själv förblivit det.

Undervisningsministeriet tillsatte 1980 en arbetsgrupp (den s.k. Långska gruppen) för att kartlägga de svenskspråkiga utbildningsresurserna inom SSKH:s studieriktningar samt att bl.a. framlägga en långsiktssplan för resurstilldelning utgående från statsrådets ståndpunktstagande 1978. Detta ledde bl.a. till inrättandet av en biträdande professorstjänst i socialpolitik, särskilt socialt arbete vid SSKH. I statsverkspropositionen för 1982 meddelade regeringen överraskande att den hade för avsikt att utreda, under vilka förutsättningar SSKH kunde anslutas till Helsingfors universitet som en fristående svenskspråkig enhet. Förutsättningar för en utveckling av SSKH till en högskola med utbildning på högre kandidatnivå fanns inte inom den finlandssvenska högskolevärlden varför samverkan var den enda lösningen.

Undervisningsministeriet tillsatte en andra arbetsgrupp (den s.k. Kullska gruppen) med företrädare för Helsingfors universitet, SSKH och undervisningsministeriet på basen av vars framställning regeringen därefter inkom med en proposition till lag om Svenska social- och kom-

munalhögskolan vid Helsingfors universitet. Enligt motiveringarna för propositionen skulle de som avlagt socionomexamen vid SSKH ha rätt att utan särskilt inträdesprov fortsätta sina studier för politices kandidatexamen. Koordineringsgrupper på ämnesnivå tillsattes därefter för att fastställa studiemotsvarigheterna skilt för de olika linjerna. Socionomer som studerat t.ex. inom studieriktningen för socialt arbete vid SSKH får sig härmed tillgodo ca 130 studieveckor men totalt krävs inemot 190 studieveckor av dem för en politices kandidatexamen med socialpolitik som huvudämne på grund av bl.a. biämnesstudier mm. Detta trots att studieveckornas antal för en akademisk grundexamen uppgår till 160. Här finns utrymme för koordinering.

För att tillgodose den svenskspråkiga undervisningen och likaså forskningen på kandidatnivå i socialpolitik inrättades en professorstjänst i socialpolitik, särskilt socialt arbete fr.o.m. 1.8.1984 varvid överlärtjänsten i socialpolitik vid SSKH samtidigt indrogs. I medeltal 27 socionomer har härefter årligen skrivit in sig vid universitetet för studier i socialpolitik inom inriktningsalternativet för socialt arbete inom utbildningsprogrammet för socialpolitik. Uppgången i antalet svenskspråkiga studerande i socialpolitik vid Helsingfors universitet har härmed varit markant jämfört med tidigare år då det endast rörde sig om ströfall.

Professurens inriktning på socialt arbete avsågs svara mot en syn på människan som en aktiv utformare av sin egen och sin omgivnings välfärd. Socialpolitikens handlingsstrategier byggs upp som en partrelation och inte utgående från en objektsyn.

Den angivna inriktningen skulle likaså bidra till en kunskapsutveckling inom socialarbetet och socialarbetarutbildningen. För det tredje kan anföras att en explicit angiven inriktning för ämnet socialpolitik ansågs kunna trygga relationen till socialarbetarutbildningen och dess utbildningsinstitutioner, i detta fall SSKH. Här följde man i så fall rikssvenskt mönster (jfr. med motiveringarna för inrättandet av professorer i socialt arbete vid socialhögskolorna i Sverige) enligt vilket professorerna skulle omspanna socialhögskolorna som ett slags paraplyn (Swedner 1981).

3. VILKET ÄR PROBLEMET?

»Vår tid jublar öfver rikedomens stora tillväxt, öfver bildningens stora framsteg och öfver hu-

manitetens segrar, men midt ibland detta jubel reser sig fattigdomens bleka spöke och öfverröstande jublet protesterar på det allvarigaste emot rättmätigheten af dessa hopade rikedomar och hotar att af dem taga broderslotten. Det är derföre icke underligt att så många och så ihärdiga försök gjorts att lära in grunden känna denna hotande fiende till nutidens välstånd och därigenom medlen till dess besegrande». Dessa tankvärda ord ingår i Johan Wilhelm Rosenborgs akademiska afhandling »Om fattigdomen och allmänna fattigvården i Finland», vilken framställdes till granskning med tillstånd av den vidtlagfarna Juridiska fakulteten vid Kejserliga Alexanders-Universitetet i Finland den 29.9.1858 (Rosenborg 1858, 1—2).

130 år har förflutit sedan Rosenborg försvarade sin avhandling med ändå kunde reflexionerna gälla för den dag som är, kanske med en viss geografisk förskjutning i fråga om fattigdomen.

Men den sociala frågan har visat sig vara svårlöst och svårartad såtillvida att varje samhälle och tidevarv utlöser och uppmärksammar sina speciella problem. Problem är objektiva, subjektiva men också relativa. Problem kan både definieras in och ut. Gud bevara oss för en problemfri barndom kan en pedagog utbrista. Men om problemen överstiger ens krafter och hotar oss till liv och hälsa är det inte längre endast en fråga om uppväxtvårda. Vilket är problemet är en viktig fråga som kan kräva nog så kvalificerad forskning för att kunna tillförlitligt besvaras.

Den moderna välfärdsstatens tillväxt har lett till ett allt digrare sortiment av pensionssystem, sociala tjänster, bidrag, stödformer och interventioner. Systemen griper in före människans födelse och utsträcks till de anhöriga efter hennes bortgång. Detta har inneburit en ökning av de s.k. socialutgifterna både för stat, kommun, företagen och de enskilda skattebetalarna enligt principen smakar det så kostar det. Problemet här är då fördelningspolitiskt, för vem smakar det och för vem kostar det. Detta i sin tur leder till kravet på en avvägning av smaksättningen och tillsatserna.

Välfärdsstatens expansion har åtföljts av likaså ökade krav på redovisning och kontroll liksom på förebyggande insatser inom den sociala sektorn, inte nödvändigtvis i samhället som helhet. Detta kan i sin tur förklaras av sektoriseringen i samhället utmed specifika ansvarsområden eller för att använda kommunal jargong, på olika rotlar. Sektoriseringen leder till

en växande administration och denna i sin tur till kostnadsstegringar och ännu mindre möjligheter till förebyggande insatser. Helheten syns ej längre bakom mapphögarna. Arbetsinsatserna mätta i antalet arbetstimmar ökar kontinuerligt samtidigt som möjligheterna att åtgärda de egentliga problemen minskar. Också här finns det mer än nog utrymme för och behov av forskning. Är byråkratin en nödvändighet eller en undanflykt?

En utveckling av välfärdsstaten på ovan antytt sätt rimmar illa med de i övrigt uttalade strävandena till en accentuering av samhällsmedlemmarnas medborgarroll. Människan framstår enligt detta synsätt som aktör och utformare av sin Egen, Varandras och de Andras, de utomstående, sämre lottades, m.fl:s välfärd. Socialvården har emellertid fortfarande till vissa delar förblivit en politik för och en kontroll av de Andra för att anknyta till Leif Holgersson (1977).

Socialvården har ofta karakteriserats som en sista nödhamn för en människa eller familj på drift. Det man härvid glömmet är att nödhamnen inte borde vara sämre än de hamnar segelsällskapen består sina medlemmar med. Detta ifall vi anser att varje nödställd bör undsättas oavsett flytetyg och undsättningskostnader. Sådan är kutymen till sjöss men uppenbarligen inte på landbacken och allra minst i socialvårdens värld.

Kvinnorna skötte förr och sköter än i dag till flera delar stöd-, vård-, omsorgs- och övriga reproduktionsfunktioner, vilka det offentliga numera också påtagit sig ansvaret för. Församhälligandet av dessa funktioner har samtidigt infört dem i ett lönearbetsmanhang. Men tjänsternas status är fortfarande avhängig av kvinnornas roll och ställning inom den privata sfären, i hemmen men också i arbetslivet. Det är ingen tillfällighet att vård- och omsorgsyrderna är kvinnodominerade lika litet som det att professurerna på området är mansdominerade. Ifall kvinnorna inte förmår nå upp till en ens någorlunda jämlik ställning i hemmen lyckas de knappast heller med det i arbetslivet. I så fall överförs de kvinnliga kvalifikationerna till arbetslivet utan samtidiga justeringar av löneskillnader och de konstgjorda skillnaderna i arbetet enligt vilka distinktionerna mansjobb- kvinnojobb upprätthålls. Soscialektorn är ett bjärt exempel på dylika distinktioner betydelse då man jämför denna sektor med mansdominerade sektorer t.o.m. inom den offentliga sektorn. Här finns säkerligen också en hel del att utforska, varför inte utgående från ett kvinnoper-

spektiv för omväxlings skull. Hur tillvaratas eller eventuellt förträngs kvinnors livserfarenheter inom det professionaliserade vård- och omsorgsarbetet? (ifr. Meyer 1986, 143—155).

Socialvården och det konkreta socialarbetet kräver redan i dag och sannolikt i ännu större utsträckning i morgondagens värld en god kunskapsbas, en fungerande kunskapsförmedling och en kompetens som möjliggör navigation också i socialpolitikens och socialarbetets yttre farvatten, på öppen sjö. Den rådande begreppsförvirringen och den gängse kunskapsproduktionens art av kontroll- och redovisningsdata inger fortfarande bekymmer. På 1950-talet kunde det ännu hända att man under rubriken Kommunalhem i socialnämndens årsberättelse i stället för information om åldringar och övriga interner fick sig till dels utförliga statistiska data över svinbeståndet skilt för galtar och sugor och givetvis griskultingar. Men så var det väl, som Foucault har lärt oss senare, att övrig information om institutioner var ovidkommande ur fiskal synpunkt. Kommunalhem var kommunalhem var kommunalhem, de var till den grad varandras likar att uppgifter om deras ekonomi var alldeles tillräcklig. Kanske det är så än i dag? Och vad innebär datoriseringen av socialvården med tanke på kunskapsproduktionens anknytningar till människornas vardag?

4. VAD ÄR SOCIALT ARBETE?

I det följande används begreppet socialt arbete analogt med socialarbete, ett begrepp som sällan används i Sverige. Kärt barn har många namn. Utan att här ta ställning till hur pass kärt socialt arbete i övrigt är kan man i varje händelse säga att för socialt arbete gäller det omvända: många barn har ett namn. Socialt arbete kan gälla att få mat för dagen, tak över huvudet, plats på dagis eller åldringshem, inskrivning på vårdinstitution, skilsmässor, underhållsbidrag, omhändertaganden, adoptioner, familjegräl och tvister, alkohol- och knarkmissbruk mm. Men det är också resultat, förlikningar och nya livsprojekt.

Men vad är socialt arbete på en mera övergripande och analytisk nivå, vetenskapligt sett? Funktionsanalytiskt kan man t.ex. utgå från de olika typer av interventioner som kännetecknar vårdyrkena och också socialt arbete. Enligt Juhani Lehto kan man utgående från Edvin Thomas (1984, 29—32) och Tapani Purola (1986, 17) ange 1) en kompensatorisk funktion, att ersät-

ta något med något annat, 2) en pedagogisk funktion, att tillföra något i något syfte, modeller, kompetenser mm., 3) en advokatfunktion, att representera någon i något, 4) en reformativ funktion, att komma med ett ändringsförslag till någon och slutligen 5) en karitativ funktion, av kärlek till nästan (Lehto: icke publicerat föredrag 1988a; undertecknad står för förtydligandena; se också senare publikation av Lehto 1988b, 8—9).

Socialt arbete kan också definieras utgående från människornas behov och deras såväl individuella som kollektiva lösningar för tillgodoseende av behoven. Människor ställs inför kraven att på sätt eller annat bemöta hjälplöshet under barndomen, på grund av sjukdom eller invaliditet liksom under ålderdomen. Det samma gäller t.ex. skydd, mot kyla, hetta eller våld, de sociala kontaktbehoven, normalitetskraven men lika väl tillväxtbehoven, men sätten att reagera inför behoven varierar från ett samhälle till ett annat. Objektiviteten ligger i existensen av behoven men också i nödvändigheten av reaktioner på dessa.

Det industrialiserade och urbaniserade samhället kännetecknas bl.a. av ett ökat beroendeskop mellan den enskilda individen eller familjen och samhället i fråga om tillgodoseendet av behoven.

Människan behöver m.a.o. inte bara mat för dagen, tak över huvudet eller en människa som faktiskt bryr sig om en, utan ytterligare en myndighet som ombesörjer allt detta, eller som det tyvärr oftast är fallet, en behovsskärva åt gången. Välfärdsstaterna, till vilka också Finland hör, har för detta ändamål mobiliserat en allt växande kår av vård- och omsorgspersonal, bland dessa socialarbetarna. Då behoven emellertid ofta inte kan reduceras enbart till tekniska eller ekonomiska ärenden följer härav att kraven på samhällets företrädare på tjänstens vägnar utökas. Speciellt gäller detta de människor för vilka den enda egna är den på tjänstens vägnar, »ainoa omainen on viranomainen».

5. VAD FÖR SLAGS SOCIALT ARBETE?

Utvecklingen i socialt arbete har genomgått olika faser. Det är skäl att erinra sig att förtroendemännen ursprungligen hade till uppgift att övervaka förhållandena och inrapportera missförhållanden inom »sina» distrikt till t.ex. kommunstyrelsens kännedom. Småningom överfördes en del av uppgifterna på sekreterare av vil-

ka en del i sin tur med tiden fick i uppgift att bereda och behandla de sociala ärendena. Specialiserade socialarbetare kom först i och med expansionen av sjukhusväsendet och de behov av redovisning, kontakter med de egna och rehabilitering en avancerad och rationaliserad sjukvård medförde. Ditintills hade utbildningen närmast varit juridiskt och administrativt inriktad.

Det klientinriktade socialarbetet i Finland daterar sig till 1950—60-talsskiftet och hade sina förebilder i USA (se Ahla & Tarvainen 1959; Helasvuo 1961). Senare har utbildningen inom socialt arbete skett i nära relation till ämnet socialpolitik men också sociologi, psykologi och förvaltningslära. Numera äger utbildningen i socialt arbete rum inom utbildningsprogrammen för socialpolitik eller socialt arbete eller sistnämnda inriktningsoptioner på finskt håll vid de flesta universitet. På finskt håll intas nya studerande inom socialt arbete endast på akademisk grundexamensnivå. Socialvårdarutbildning ges numera i Tammerfors endast åt de senast 1985 inskrivna.

På grund av en påtaglig brist på socialarbetare som uppfyller stadgandena om behörighet för socialarbetare i förordning 888/83 har en omfattande behörighetsgivande utbildning genomförts, en utbildning som beräknas fortgå till in på 1990-talet.

Det sociala arbetet borde tillgodose de problem människorna inte inom ramen för sina egna resurser förmår lösa, reglera eller uppmärksamma. Socialarbetet kan tillföra nya resurser men det kan också uppmobilisera människans egna kraftkällor. En kostnads-nyttoanalys av socialvården förbiser t.ex. helt de resultat socialarbetet uppnår i och med att människan, klienten inom sig finner en ny mening med sitt liv och sina möjligheter att fungera. Hur påvisa orsak och verkan i detta fall och varför kräva en redovisning av socialarbetets verkningar, vilken på ett ödesdigert sätt förbiser själva arbetets essens, det att det är fråga om interaktion och internalisering.

Det problematiska med begreppet socialt arbete är dess administrativa karaktär, begreppet uttrycker närmast en administrativ tillhörighet, inte en analytisk. Därför är det inte att förundra sig över att socialarbetet fått ställa upp än för det ena, än för det andra. Till en början var det närmast diakoni, sedan blev det representation, därefter administration, senare case work, i 1960—1970-talsskiftet advokatyrt och emancipation och nu något av en profession.

Detta gäller tendenserna.

Frågan är hur klart och tydligt socialarbetets intellektuella karaktär har framstått under de olika brytningsskedena eller framstår i dag, i professionalismens tidevarv? Utbildningen i socialt arbete på akademisk nivå kan i varje fall i princip gå i riktning mot det Max Weber kallar »den kultiverade människan». Att vara kultiverad anger då ett förhållande till utbildningen och livet, vilket i och för sig är ett mål snarare än specialiserad träning och facklig status (Weber 1968, 1001—1002 och s:a 1976). Huruvida de delkulturer socialvårdens klienter lever i är mål i sig eller snarare uttryck för bristbehov tål emellertid att övervägas. Vad var det eftersträvaransvärda i Ryssyranta utom att det inspirerat författare som Ilmari Kianto och sentidavissångare? Ifall socialvården inte förmår överbygga också kulturella klyftor kan detta bidra till polarisering i samhället. Därmed intet ont sagt om behoven av mera restriktiv hushållning i övrigt.

Socialarbetet har i och med detta också en kulturell roll och funktion. Socialt arbete är samtidigt kulturarbete.

Dagens samhälle karakteriseras av förändringar såväl i fråga om arbetsförhållanden, familjemönster och -roller mm. som värden och livsåskådningar. Samhället förefaller enligt detta befinna sig i kris trots att krisen snarast ligger i svårigheten att orientera sig i förändringarnas värld. Det givna blir ett undantag och undantagen regeln.

Förändringarna och de kriser de medför avsetter spår i människornas beteende och handlingsmönster. Socialarbetarna kommer i sitt arbete speciellt mycket i beröring med de spår som kriserna, såväl objektiva, subjektiva som relativa, avsetter i människornas vardagsliv. Däremot brister det påtagligt i fråga om förmedlingen av socialarbetarnas praktikförtrogenhet både uppåt i beslutsfattningen och horisontalt, till övriga sektorer m.fl.

För att spåren skall kunna insättas i större sammanhang krävs en utbyggd kunskapsförmedling och en forskningstradition. Forskning och övrig kunskapsutveckling är emellertid också frågor om organisation och metod. En metodisk fråga värd att notera i detta sammanhang är relationen till forskningsobjektet. Då det som i socialarbetets fall ofta rör sig om människor i trångmål följer härav speciella krav på forskaren med tanke på utvinning av kunskap, rentav på en slags kunskapsförlossning. Därför behövs socialpolitik, särskilt socialt arbete som universitetsdisciplin.

LITTERATUR

- Ahla, Mervi ja Tarvainen Lauri: Henkilökohtainen huolto, Porvoo 1959.
- Helasvuo Kaarlo: *Huollon kenttä*, Hämeenlinna 1961.
- Holgersson Leif: *Socialvården — en fråga om människosyn*, Stockholm 1977.
- Kull Magnus: Social- och kommunalhögskolans tillblivelse och planerna för dess framtid (Särtryck ur *Historiska och Litteraturhistoriska Studier* 58), s. 183—213, Helsingfors 1983.
- Lehto Juhani: Opublicerat föredrag vid de Socialpolitiska dagarna i Joensuu den 22.10.1988. (a)
- Lehto Juhani: Sosiaalihuollon ristiriitainen suhde syrjäytymiseen. *Sosiaaliviesti* (1988), 5, s. 4—12. (b)
- Meyer Chris: Naissosialisaatio ja huolenpityö — muutoksen mahdollisuuksia etsimässä, i Rantalaiho Liisa, toim.: *Miesten tiede, naisten puuhut. Yhteiskuntatieteen kritiikkiä naisten työn näkökulmasta*, s. 143—155, Jyväskylä 1986.
- Purola Tapani: Sosiaalityön sisällöllisen kehittämisen taustasta ja keinoista, i Karisto Antti — Tapani Purola, toim.: Sosiaalityön kehittäminen — taustoja, reunaehdot, näkökulmia — *Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus*, s. 7—19, Helsinki 1986.
- Rasila Viljo: Yhteiskunnallinen Korkeakoulu 1925—1966, *Acta Universitatis Tamperensis, Ser. B vol 7*, Tampere 1973.
- Rosenborg Johan Wilhelm: *Om fattigdomen och allmänna fattigvården i Finland, Akademisk afhandling*, Helsingfors 1858.
- Seppänen Paavo: Valtiotieteellinen tiedekunta eilen ja tänään. Icke publicerad stencil 14.11.1975.
- Swedner Harald, Berusningens ögonblick — En introduktion till en första rapport om UFSA-konferensen i november 1980, Preliminär rapport från konferensen om Utvecklingsarbetet för forskningen i socialt arbete (UFSA) i Göteborg den 11—12 November 1980. Redigerad av Anders Bjerkman, Per Åke Karlsson och Göran Sandell. *Socialhögskolan i Göteborg. Forskningsavdelningen, Rapport 1981:1*.
- Thomas Edwin J.: *Designing Interventions for the Helping Professions*, Beverly Hills 1984.
- Walls Georg: Utvecklingen av forskningen i socialt arbete i Finland. *Nordisk Socialt Arbeid* (1983):3, s. 61—71.
- Waris Heikki: Sosiaalipolitiikan kasvu oppiaineena ja tieteenä Suomessa. *Sosiaalipolitiikka* 1981, s. 105—109.
- Weber Max: *Economy and Society, An outline of Interpretive Sociology*, ed. Guenther Roth och Claus Wittich, Vol. 3, New York 1968.
- Weber Max: *On Universities. The Power of the State and the Dignity of the Academic Calling in Imperial Germany*, ed. by Edward Shils, Chicago 1976.

* Kirjoitus on laajennettu versio kirjoittajan pitämästä virkaanastumisesitelmästä Helsingin yliopistossa 16. 11. 1988.